

0

SPAANSE MIDDELEEUWERS OVER DE NEDERLANDEN

De eerste aanwijzingen van het bestaan van culturele uitwisseling tussen de Lage Landen en Spanje gaan terug op de elfde eeuw en zijn het gevolg van handelsbetrekkingen en van de pelgrimstochten naar Sint Jacob en het deelnemen van Vlaamse ridders aan de kruistochten en aan de herovering van het door de Moren bezette deel van het Iberische Schiereiland. We denken hierbij ook aan de herbevolking van steden als Salamanca door christenen uit het noorden van Europa en aan het proces van herkerstening van het Schiereiland. Ofschoon de culturele uitwisseling zich in de dertiende eeuw nog in een beginstadium bevindt, wordt in 1283 reeds gewezen op de activiteit van een Vlaamse schilder, gevestigd te Barcelona. In de literatuur van beide landen verschijnen niet alleen verschillende versies van de legende van de Zwaanridder, maar ook van de *Vier Heemskinderen* en van *Reinoud van Montalbaen*. In de *Crónicas de España*, evenals in de *Gran Conquista de Ultramar* (De Grote Verovering van het Land van Overzee, d.w.z. het H. Land, 1291), een geromantiseerde geschiedenis van de kruistochten van Franse oorsprong, verschijnen namen als *Gudufre de Bullón* (Godfried van Bouillon), *Roberto I* en *II*, graven van *Flandres* of *Flandes*, van *Guy de Flandres*, van *Baldovín de Boloña*, van *Baldovino de Gant* (Boudewijn uit Gent), van *Rainer de Frisia* en van *Don Pel de Frisia*, van *los de Brauancia* of *Braimante* (de Brabanders) en van de steden *Raz* (Arras of Atrecht) met zijn *paños de Raz* of Atrechtse tapijten en *Nimega* met zijn Zwaanridder of *Caballero del cisne*.¹

Voor we verder gaan, moet er iets gezegd worden over de vertaling van de naam *Flandes* of *Flandres*, die in het oudere Spaans zowel slaat op het graafschap Vlaanderen als op het geheel der Nederlanden, dus met inbegrip van Wallonië, Luxemburg en stukken van het noorden van Frankrijk, maar met uitzondering van het prinsdom Luik. Om verwarring te voorkomen wordt de naam *Flandes* hier letterlijk vertaald evenals *flamencos* (Vlamingen), ofschoon het ook kan slaan op de inwoners der Lage Landen. Pas tijdens de Tachtigjarige Oorlog wordt er een onderscheid gemaakt tussen *Holanda*, *holandeses* en *Flandes*, *flamencos*, waarbij het eerste op de Noord-Nederlanders slaat en het laatste op Zuid-Nederlanders of "Belgen". De term "los Países baxos" (de Nederlanden) heb ik bij Middelspaanse schrijvers niet aangetroffen. Over het algemeen is het niet erg duidelijk, in welke zin de naam *Flandes* of *Flandres* werd gebruikt, zodat die toponiemen niet ontsnapten aan de neiging een te algemene betekenis te krijgen, waardoor ernstige verwarring werd gezaaid, aangezien vanaf de dertiende eeuw een Brabander, die tot het Duitse Rijk behoorde, geen Vlaming, onderdaan van de koning van Frankrijk, genoemd wilde worden, noch omgekeerd. Wanneer we de letterkundige genres onderzoeken, blijkt, dat

1 S.A. Vosters, "Nijmegen in de Middelspaanse letteren", Versl. en Meded. Kon. Academie Nl. taal- en ltk. te Gent (1973, afl. 3) 280-322.